

СТАНОВИЩЕ

На проф. дин Иван Димитров Карайотов - хоноруван преподавател в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски”, член на научното жури за избор на професор по професионално направление 2.2 История и археология (Стара история) обявен в ДВ, бр. 88/08.10.2013 г., назначено със Заповед № РД 38-624/03.12. 2013 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”.

Доц. д-р Петър Неделчев Делев е единственият кандидат за професор по направление 2.2 История и археология (Стара история) в катедрата по Стара история, тракология и средновековна история при Историческия факултет на Софийския университет.

Кандидатът за академичното научно звание „професор” е приложил пълна документация, която съответства на всички изисквания по Чл. 117 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”. Приложени са копия и списъци на многобройните му научни трудове като изрично е отбелязано, че пространната монография „История на племената в Югозападна Тракия през I хил. пр. Хр.”, която е под печат, би трябвало да се третира като хабилитационен труд.

Доц. д-р Делев е приложил два списъка на публикации и съответно Импактлист, в който са отразени многобройните цитирания на негови съчинения от български и чужди историци и археолози.

Първият списък на неговите монографии, студии и статии съдържа данни за 5 монографии и 74 студии и статии. Той отразява цялостната, обемна научна активност на преподавателя по различни дисциплини, касаещи проблеми на Старата история и класическата и тракийската археология на Българските земи и голяма част от Средиземноморските крайбрежия.

Вторият списък е редуциран от самия кандидат за научната и образователна степен „професор” и в него се съдържат данни за 29 задълбочени изследвания. На първо място е поставен хабилитационният труд „История на племената в Югозападна Тракия през I хил. пр. Хр.”, който е одобрен за печат и предстои да излезе в Университетското издателство „Св. Климент Охридски”.

Заслужава внимание обстоятелството, че повечето студии и статии на доц. д-р Делев преди и след 1994 г. са центрирани около проблеми, на които той продължава да търси разрешение във фундаменталния си хабилитационен труд.

Трайният интерес на доц. д-р Делев към Долното и Средното течение на река Места придава монолитност на неговите научни занимания и монолитност на резултатите от тях. Този периферен за Тракия район

представлява естествена контактна зона между траки и гърци и именно с това си качество е привлякъл вниманието на перфектния университетски учен и теренен изследовател, който през последните две десетилетия му посвещава своите археологически и исторически изследвания.

Един общ поглед върху научното творчество на доц. д-р Делев е достатъчен, за да се стигне до заключението, че той талантливо и изобретателно съчетава интерпретации на резултати от теренни археологически изследвания и теоретични постановки при интерпретациите на древните писмени извори. Резултатите от този подход на кандидата го извисяват до нивото на отличен български антиковед, който вече е широко известен сред специалистите у нас и в чужбина. Повечето от неговите научни статии и студии излизат едновременно на български език и са съпроводени с преводи на английски, френски, а в някои случаи и на немски език.

В научното творчество на доц. д-р Делев преобладават разработки върху ранния и късния елинизъм, но те при всички случаи са свързани с историята на древна Тракия. В този дух са статиите: „Филип II и залезът на „голямото“ Одриско царство в Тракия“; „Тракия под македонска власт“, „Proto-Hellenistic and Early Hellenistic Phenomena in Ancient Thrace“ и „Политиката на Филип II и Александър III спрямо гръцките градове в Тракия“. В цитираните статии на доц. д-р Делев изложението се характеризира с критичен анализ на оскъдните извори и авторът търси историческата истина чрез съпоставяне на фактите, изложени у древните и различната им интерпретация в модерната историография.

Характерно качество за доц. д-р Делев е неговата експедитивност при своевременното публикуване на резултатите от всички негови теренни проучвания. Веднага след осъществяването си те са намерили място в сборници като „Копривлен“, където публикациите му са на български и английски език. Университетският преподавател публикува и в Известията на регионалните музеи. При теренните проучвания доц. д-р Делев проявява рядко срещана колегиалност и умение да работи в екип. В резултат на това той е предпочитан партньор на специалистите в редица провинциални музеи, като Ямболския и музеите, разположени по поречията на реките Места и Струма.

Именно поречията на тези реки и крайбрежието на Бяло море в сектора между тях са станали предмет на неговия хабилитационен труд „История на племената в Югозападна Тракия през I хил. пр. Хр.“, който окачествен с една дума може да се нарече фундаментален.

Тази племенна история засега е единствена по рода си и, убеден съм, когато бъде отпечатана, ще намери широк отзвук сред балканските и световните историци и археолози. По характер този хабилитационен труд маже да бъде съпоставен с книгата на Фанула Папазоглу „The Central Balkan Tribes in the pre-Roman times. Triballi, Autariatae, Dardanians,

Scordisci and Moesians” (Amsterdam Adolf M. Hakkert, 1978). От самото заглавие е ясно, че съчинението на Папазоглу се занимава с балканските племена, обитавали северните предели на Балканския полуостров, докато доц. Д-р Делев се занимава с Югозападна Тракия. Тези две съчинения в териториално отношение обобщават ранната история на северните Балкански земи.

За доц. д-р Делев *„Племената представляват основна социално-политическа институция на тракийското общество, но са донякъде подценени и пренебрегнати в специализираната литература, отделяща по-голямо внимание на големите политически формации на одрисци, гети и дакийци”*. Именно по тази причина той си поставя за цел да изследва историческото битие на многобройните племена, които, според древните автори, са обитавали територията, която до голяма степен авторът познава и от собствените си теренни проучвания.

Хабилитационният труд се състои от Увод и две пространни части. Част първа се състои от две глави, които се занимават с географията и историята на избраната от автора територия, а Част втора е посветена на всички 54 тракийски и други племена, които са обитавали областта през първото хилядолетие пр. Хр.

В увода авторът фиксира точно границите на „Югозападна Тракия”, а в отделните глави се разглежда географията на областта в хидрографски, орографски, териториален и поселищен аспект. Неговото изложение се характеризира с голяма компетентност и отлично познаване на физическата и историческата география на този регион.

Интерпретациите на доц. д-р Делев са характерни със своята широта и задълбоченост. Той насочва вниманието ни към една неголяма територия, очертана още в увода, и си поставя целта да я изследва през цялото първо хилядолетие пр. Хр. на базата на извори, които датират от времето, отразено в митовите и Омировите поеми до окончателното налагане на римското господство през първите векове на първото хилядолетие след Хр. Текстът на труда, библиографията и показалците заемат 496 страници и преливат формалните изисквания за един солиден труд, достоен за придобиването на научната степен „доктор на историческите науки”.

Списъкът на използваните извори (448-458 стр.), заемащ почти 10 страници, е показателен сам по себе си и красноречиво говори за огромния труд, вложен от кандидата при издирването и изследването им.

След общия „Географски преглед” на Югозападна Тракия идва подробен и задълбочен „Исторически преглед” със съответните хронологически подглави, спиращи вниманието ни най-напред във вековете преди средата на VI в. пр. Хр., последвани от подзаглавията „От средата на VI в. до 437 г. пр. Хр.” „От 437 до 348 г. пр. Хр.” „От 348 до 148 г. пр. Хр.” „От 148 г. пр. Хр. до 46 г. сл. Хр.”. Тук авторът е съумял да постигне забележителна, макар и в някои случаи хипотетична, възстановка

на историческите събития, засегнали всеки от тези периоди. Доц. д-р Делев подлага на внимателен анализ писмените извори, които в повечето случаи са оскъдни, но при съпоставянето им той успява да изгради най-правдоподобните хипотези за историята на региона като цяло.

Част втора, озаглавена „История на племената“, кандидатът посвещава на всички 54 тракийски и нетракийски племена, обитавали през I-то хилядолетие пред. Хр. Югозападна Тракия. Богатата изворова база от нумизматични и писмени извори е интерпретирана компетентно и уравновесено, без да се пренатоварват историческите извори, които се анализират критично и обективно. Историята на племената, за които има повече подробности в античните и късноантичните автори, съвършено естествено е представена с по-големи подробности от тези, за които сведенията са много по-скромни.

„История на племената в Югозападна Тракия през I хил. пр. Хр.“ е първи по рода си труд и попълва една чувствителна празнина в българската и световната историография. В това кратко Становище е трудно да се обхванат фундаменталните приноси на този готов вече и за печат хабилитационен труд.

Авторът преодолява редица заблуди в досегашната ни историография. Една от тях е свързана с обитаваната от бесите територия. Чрез реинтерпретацията на изворите доц. Делев изгражда и обосновава нова концепция за регионите, заемани от тях. Той стига до извода, че бесите са заемали не само западните дялове на Горнотракийската низина, но и източния дял на басейна на Горна Струма, по-точно района между Рила и Витоша. Според него именно това е Птолемеевата стратегия Бесика.

Доц. Делев посяга и към щекотливия проблем за историческата достоверност на миграцията на фригите и хипотетично ги свързва с „бригите тракийци“ и некрополите Синдос – Архонтико, възстановява племенното име „бризи“, изследва във всички аспекти монетосеченето на дероните, които хипотетично свързва с агрианите.

В хабилитационния труд се предлагат правдоподобно разрешаване на още десетки проблеми на тракийското племенно битие и всичко това допринася за споменатия вече фундаментален характер на този труд.

Като изтъкнат познавач на елинизма и тракологията доц. Делев се проявява и като съавтор в много учебници, предназначени за студенти и ученици и на десетки статии в специализирани енциклопедии.

Под негово ръководство са разработили тезите си докторантите Христо Димитров Попов (2001 г.), Юлия Минчева Цветкова (защитила през 2004 г.), Кабалан Самир Мукарзел (защитил през 2008 г.) и Йордан Александров Илиев (защитил през 2012 г.)

Значителното научно творчество и големият преподавателски опит на доц. д-р Делев ми дават основание да гласувам за него и да препоръчам на

уважаемото научно жури да удостои доц. д-р Петър Неделчев Делев с научното звание „професор” по професионално направление 2.2: История и археология (Стара история) и той да заеме „академичната длъжност професор” в катедрата по Стара история, тракология и средновековна история при Историческия факултет на Софийския университет.

Проф. дин Иван Карайотов

